

Problembeteenden hos sällskapspapegojor

Sandra Boman

Självständigt arbete i veterinärmedicin, 15 hp

Veterinärprogrammet, examensarbete för kandidatexamen Nr. 2010: 42

Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap

Uppsala 2010

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Problembeteenden hos sällskapspapegojor

Problem behaviours in pet parrots

Sandra Boman

Handledare:

Maria Andersson, SLU, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Examinator:

Désirée S. Jansson, SLU, Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap

Omfattning: 15 hp

Kurstitel: Självständigt arbete i veterinärmedicin

Kurskod: VM0068

Program: Veterinärprogrammet

Nivå: Grund, G2E

Utgivningsort: SLU Uppsala

Utgivningsår: 2010

Omslagsbild: Sandra Akhtar

Serienamn, delnr: Veterinärprogrammet, examensarbete för kandidatexamen Nr. 2010: 42
Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap, SLU

On-line publicering: <http://epsilon.slu.se>

Nyckelord: Papegoja, Problembeteende, Berikning, Födosök, Naturligt beteende, Fjäderplockning, Stereotypi, Socialt beteende

Key words: Parrot, Problem behaviour, Enrichment, Foraging, Natural behaviour, Feather picking, Stereotypy, Social behaviour

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning.....	1
Summary.....	2
Inledning.....	3
Material och metoder.....	3
Litteraturöversikt.....	3
Papegojors naturliga beteenden.....	4
Vila och sova.....	4
Putsning.....	4
Födosöksbeteende.....	4
Sociala beteenden.....	4
Voklaiserings och intelligens.....	5
Beteendestörningar.....	5
Stereotypier.....	5
Fjäderplockning.....	6
Skrikande.....	7
Rädsla och aggression.....	7
Berikningar.....	7
Födosöksberikningar.....	7
Miljöberikningar.....	8
Sociala berikningar.....	8
Diskussion.....	9
Litteraturförteckning.....	11

SAMMANFATTNING

Att ha papegojor som sällskapsdjur har blivit väldigt populärt, det är det fjärde vanligaste husdjuret i USA. Men antalet papegojor med beteendestörningar är högt och olika sorters stereotypier och självmutillerande beteenden som fjäderplockning är vanligt hos sällskapspapegojor. Syftet med den här studien är att se på vilka beteendestörningar som är vanligast hos sällskapspapegojor och vilka naturliga beteenden de grundar sig på. Syftet är även att kolla på hur olika berikningar kan bota och förebygga problembeteenden och stereotypier. Anledningen till att sällskapspapegojor utvecklar så många problem är troligen orsakat av hur de hålls. Genom att se hur papegojor lever naturligt kan man som djurägare försöka att skapa en så bra och snarlik naturlig miljö som möjligt. Vilda papegojor ägnar största delen av sitt dygn till att vila eller sova. Den aktiva tiden ägnas åt putsning, födosökande och sociala beteenden där vokalisering och gemensamhetsputsning är en stor del. Många av papegojors problembeteenden är kopplade till dessa naturliga beteenden och restriktioner i möjligheterna att utföra dessa. De vanligaste problembeteendena är olika sorters orala och lokomotiva stereotypier, fjäderplockning, skrikande och överdriven rädsla för nya objekt som visar sig genom aggressivitet eller flykt. Det går att förebygga och bota dessa problembeteenden med hjälp av olika berikningar. De berikningar som har visat sig ha bäst effekt är samkönad parhållning, födosöksberikningar och miljöberikningar i buren. Studier har visat att parhållning ger bäst effekt för att förebygga skrikande, stereotypier, rädsla och fjäderplockning. Fodosöksberikningar ger bra effekt mot orala stereotypier och fjäderplockning. Miljöberikningar skall helst varieras för att få ut bäst effekt för att förebygga problembeteenden som orala och lokomotiva stereotypier. Det gäller att som veterinär ha koll på vad som kan göras för att förebygga och bota problembeteendena och informera djurägare som kommer in med sina problempapegojor. Det som gäller är att djurägaren känner till papegojans naturliga behov och vet vilka berikningar som kan hjälpa för att möta dessa behov.

SUMMARY

It has become popular to have parrots as pets, so much that it is the fourth most popular pet in the US. But it is also very common that pet parrots have different kinds of problem behaviours such as stereotypies and self mutilating behaviours like feather picking. The reason behind these problem behaviours is most likely the environment in which the parrot is held. Parrot owners can try to create such a good environment for the parrot as possible by looking at the natural life and behaviours of wild parrots. Wild parrots spend most of their time sleeping or resting. When they are active they spend their time preening, foraging and doing social behaviours where vocalization and allopreening are important parts. Many of the problem behaviours are linked to restrictions in performing their natural behaviours. The most common problem behaviours are oral and locomotive stereotypies, feather picking, excessive screaming and neophobia. These behaviours can be prevented and even cured by using enrichments. The enrichments having the best effects are isosexual pair housing, foraging enrichments and physical enrichments that increase the complexity of the environment. Studies have shown that isosexual pair housing prevents the development of excessive screaming, stereotypies, neophobia and feather picking. Foraging enrichments prevents both oral stereotypies and feather picking. To get the best result out of physical enrichments they should be varied and can then prevent both oral and locomotive stereotypies. It is up to the veterinarian to know what can be done to prevent and cure problem behaviours in parrots so they can inform bird owners coming in with their birds. The parrot owner should know about the needs and natural behaviours of their parrot so that they can be able to present their parrot with the right environment and enrichments to meet the needs of their parrot.

INLEDNING

Att ha fåglar, speciellt olika papegojarter, som sällskapsdjur har blivit väldigt populärt och är det fjärde mest vanliga sällskapsdjuret i USA (Kid & Kid, 1998). De flesta papegojor som används som sällskapsdjur är bara första eller andra generationen uppfödda i fångenskap eller är direkt tagna ifrån det vilda. Detta gör att de inte kan anses vara domesticerade och har då likadana behov som sina släktingar i det vilda (Meehan et al., 2003a). Problemet idag är att de flesta djurägare inte har någon kunskap om sin papegojas naturliga beteenden och behov. De flesta papegojor idag hålls enskilt, i en liten bur, utan särskilt mycket berikningar och matas en gång om dagen från en skål. Detta är så långt ifrån naturligt som det kan bli för en papegoja då två av deras starkaste naturliga beteenden är att flyga och vara sociala (Engebretson, 2006). Det har också uppmätts att 1 av 10 papegojor i fångenskap lider av självriktad fjäderplockning (Lumeij & Hommers, 2008).

Det är viktigt att som djurägare skaffa sig ordentlig kunskap om arten man införskaffar vad gäller naturliga beteenden och behov så att man kan skapa en så bra miljö för sitt sällskapsdjur som möjligt. Ett sätt att göra detta på är genom olika typer av berikningar som främjar artspecifika beteenden och djurets välmående (Kim et al., 2009).

I det här arbetet skall jag gå igenom lite mer om papegojors naturliga beteenden, de vanligaste beteendestörningarna och vad de kan bero på och vad man kan göra med hjälp av berikningar för att förebygga och bota olika beteendestörningar och stereotypier. Frågan är, hur får man sin sällskapspapegoja att må så bra som möjligt?

MATERIAL OCH METODER

För att få fram artiklar gick jag in på Web of Knowledge via SLU-biblioteket och sökte via "All databases" för att få en så bred sökning som möjligt. Jag testade mig fram med en massa sökkombinationer innan jag fick någon bra sökning. Den sökning som gav mig mina artiklar var: (parrot* OR "exotic bird*" OR macaw*) AND (captiv* OR cage* OR zoo* OR companion) AND (behavior* OR stereotyp* OR welfare) AND enrichment. Detta sök gav mig 35 träffar och alla mina grundartiklar. Det var tio referenser som jag hittade här. Sedan utgick jag ifrån dem och kollade upp några av deras referenser som jag tyckte verkade bra och som refererades mycket och sökte upp de jag kunde på Web of Knowledge. På detta vis hittade jag ytterligare tre av mina referenser. Jag hade svårt att hitta artiklar om papegojors naturliga beteenden och såg att det mest fanns böcker i ämnet. Därför sökte jag via Google Scholar på "parrot welfare" och hittade en bok som Veterinärbiblioteket på KC kunde beställa åt mig. En annan bok hittade jag på biblioteket.

LITTERATURÖVERSIKT

I denna litteraturstudie pratar jag om papegojor och då menar jag fåglar tillhörande ordningen Psittaciformes. I denna ordning ingår flera olika familjer, där de mest kända är Psittacidae (äkta papegojor) och Cacatuidae (Kakaduor) (Homberger, 2006). Enligt Homberger (2006) finns det omkring 350 arter av papegojor spridda över södra halvklotet. Papegojor kan ha väldigt olika beteenden beroende på art men det är långt ifrån alla arter som är forskade på (Lightfoot & Nacewicz, 2006). Fåglar inom ordningen Psittaciformes har ändå mycket gemensamt, både fysiologiskt och beteendemässigt och skiljer sig mycket från andra fåglar

(Homberger, 2006). Jag har därför valt att prata om papegojor generellt i litteraturstudien och inte inrikta mig på olika arter.

Papegojors naturliga beteenden

Vila och sova

Det som papegojor generellt ägnar största delen av sin tid till är att vila och sova (Bergman & Reinisch, 2006). De flesta papegojarter är sociala och ägnar sov- och vilotiden tillsammans uppkurade på ett ”sovställe” som inte är samma som sitt ”matställe”(Bergman & Reinisch, 2006). En normal dag för en papegoja börjar vid soluppgång eller tidigare och slutar med solnedgång. Detta innebär cirka 12 timmars natt och sömn i tropiska och subtropiska regioner (Bergman & Reinisch, 2006). Det är också vanligt med en stund mitt på dagen med vila eller sömn (Bergman & Reinisch, 2006).

Den aktiva tiden kan sedan delas in i ett antal beteenden som nedan tas upp i storleksordning av hur ofta de utförs (Lightfoot & Nacewicz, 2006).

Putsning

Putsning (20-60% av aktiv tid) och födosöksbeteenden (40-60% av aktiv tid) är de beteenden som tar upp mest av en papegojas tid (Lightfoot & Nacewicz, 2006). Putsning är till för att hålla fjädrarna rena så att de kan fungera termoregulerande, vattenskyddande, kamouflerande och kommunikativt (Bergman & Reinisch, 2006). Putsning är ett beteende som fågeln utför när den är bekväm och blir också mer bekväm när beteendet utförs (Bergman & Reinisch, 2006). Enligt Bergman och Reinisch (2006) inkluderar putsning bearbetning av fjädrar med näbben men också kliande med fötter, rengöring av fötter, sträckningar osv. Det finns även gemensamhetsputsning där fåglarna putsar varandra (Bergman & Reinisch, 2006). Det är till för att komma åt ställen de själva inte skulle kommit åt, som t ex huvudet. Gemensamhetsputsning är ett viktigt socialt beteende som ofta utförs mellan föräldrar-barn eller syskon (Bergman & Reinisch, 2006). Putsning brukar generellt ske efter morgonmålet när maten skall smältas (Bergman & Reinisch, 2006).

Födosöksbeteende

Som nämnts ovan används 40-60% av den aktiva tiden till födosöksbeteenden (Lightfoot & Nacewicz, 2006). En papegoja kan ägna så mycket som 6h per dag för att söka och bearbeta sin föda (Lumeij & Hommers, 2008). Beroende på art och storlek äter olika papegojarter olika saker, allt ifrån nektar till frön, frukt, nötter, blommor, bark och insekter (Matson & Koutsos, 2006). En papegoja ute i det vilda är omgiven av intryck och oförutsägbara stimuli och att utföra sitt födosöksbeteende är ett sätt att ha kontroll på sin omgivning (Coulton et al., 1997). Enligt Coulton et al. (1997) är papegojan anpassad till dessa förhållanden.

Sociala beteenden

Enligt Lightfoot & Nacewicz (2006) utgör sociala interaktioner 10-40% av papegojors aktiva tid. De flesta papegojor är sociala och har en komplex social struktur (Seibert, 2006). Att leva i flock skyddar mot predatorer, ger tillgång till partners, hjälper till att skydda ett territorium och underlättar födosök (Seibert, 2006). När födan är svår att få tag i och de lever i ett område där ett territorium inte kan skyddas är en flock extra bra att vara i som skydd (Seibert, 2006).

Flockstorlekar varierar beroende på art och i det vilda kan även blandartsflockar ses (Seibert, 2006). Enligt Seibert (2006) kan flockens komposition också ändras beroende på årstid. Under parningssäsongen brukar papegojorna bilda familjegrupper som består av föräldrarna och deras ungar (Meehan et al., 2003b). När det inte är parningssäsong kan flockarna bli betydligt större (Meehan et al., 2003b). Ungar i boet träffar och socialiserar sig nästan enbart med föräldrarna och kullsyskonen. I och med flygstart och att ungen blir mindre beroende av sina föräldrar kommer den sociala kontakten med andra individer att öka (Meehan et al., 2003b). Det finns olika slags närhetsbeteenden som t ex gemensamhetsputsning, matning, sitta i närkontakt vid en annan fågel eller olika slags reproduktionsbeteenden (Seibert, 2006). Med hjälp av dessa närhetsbeteenden byggs och uppehålls sociala relationer inom en flock (Seibert, 2006).

Vokalisering och intelligens

Vokalisering är nära knutet med sociala kontakter och används mycket av papegojor (Meehan & Mench, 2006). Det har visats att nykläckta *Melopsittacus undulates* (undulater) har liknande skrik vid kläckning men vid 3 veckors ålder har de fått ett skrik som mer liknar föräldrarnas (Lightfoot & Nacewicz, 2006). Föräldrarna kan då särskilja sina ungars skrik från andras ungar (Lightfoot & Nacewicz, 2006). Man har även sett olika dialekter på samma art men som levt i olika områden (Lightfoot & Nacewicz, 2006). Vad gäller intelligens så har vissa studier visat att papegojor kan ha en kognitiv förmåga jämförd med marina däggdjur, apor eller ett femårigt barn (Pepperberg, 2006). Via M/R-träning, där en fågel observerar två människor interagera där en människa ställer frågor och en människa besvarar dem, har det visat sig att *Psittacus erithacus* (Grå Jako) kan lära sig att förstå människors språk (Pepperberg, 2006). Efter en sådan träning, som alltid utförs med positiv belöning, kan en papegoja lära sig flera olika ord och deras innebörd, som t ex att trä är ett material och grön och röd är färger (Pepperberg, 2006). Enligt Pepperberg (2006) kan sedan ett objekt visas och frågorna ”Vilken färg?” ”Vilken form?” och ”Vilket material?” ställas och svaren blir ”Grön” ”Rund” och ”Trä”. Sedan kan samma objekt visas upp fast i fyrkantig form och papegojan svarar fyrkantig men alla andra svar är samma som innan (Pepperberg, 2006). Pepperberg (2006) har visat att papegojor kan lära sig innebörden av samma/annorlunda, färg, form, storlek, räkna upp till 6 och innebörden av inget.

Beteendestörningar

Stereotypier

Stereotypier är beteenden som är repetitiva, ovarierade och utan uppenbar funktion som ofta utförs av djur hållna i bur eller annan fångenskap (Mason, 1991). Många stereotypier uppstår i dåliga miljöer där det kan vara brist på stimulering eller att miljön är oförutsägbar och okontrollerbar för djuret så att stress och frustration uppstår (Mason, 1991). Genom att använda sig av definitionen för en stereotypi- beteenden som är repetitiva, ovarierade och utan uppenbar funktion- har en lista på olika stereotypier för papegojor utvecklats (Meehan et al., 2004). Denna lista inkluderar lokomotiva stereotypier och orala stereotypier.

Bland de lokomotiva stereotypierna finns:

- Vankning: papegojan går fram och tillbaka på sittpinnen.

- Sittpinnecirklar: papegojan går längs sittpinnen, upp på väggen, över taket, ned på väggen och tillbaka till sittpinnen igen i cirklar.
- Hörnsnurrar: papegojan vrider sig i cirklar i ett av de övre hörnen på buren.
- Spårföljning: papegojan går eller klättrar samma rutt hela tiden.

Bland de orala stereotypierna finns:

- Stånggnagning: papegojan gnager eller sliter i burgallret.
- Blufftugging: papegojan tuggar utan innehåll i munnen.
- Födomanipulation: papegojan har en matbit i munnen utan att tugga den utan snurrar bara runt den i munnen.
- Dribbling: papegojan släpper och plockar upp en sak repetitivt.
(Meehan et al., 2004).

Det har setts att papegojor som lever i miljöer med lite sensorisk stimulering, liten möjlighet att interagera med saker eller artfränder, eller i miljöer där de inte kan utöva tillräcklig kontroll över sin omgivning, ofta lider av stereotypier (Meehan & Mench, 2006). Utveckling av stereotypier kan vara relaterad till frustration från olika slags motivationssystem (Meehan & Mench, 2006). Restriktioner i miljön är antagligen den starkaste anledningen till att stereotypier utvecklas (Meehan et al., 2004). En orsak till att lokomotiva stereotypier uppstår är begränsad burstorlek och yta att röra sig på (Keiper, 1969). I samma studie visade det sig att orala stereotypier minskar när fågeln får arbeta för maten, vilket tyder på att begränsat födosöksbeteende ger upphov till de orala stereotypierna (Keiper, 1969). I studien av Keiper (1969) fann man att stereotypier föll under två kategorier; de som berodde på fysisk restriktion och de som berodde på utfodringen. Dessa två parametrar är oerhört begränsade i fångenskap (Meehan et al., 2004). Man har t ex sett att papegojarten *Amazona amazonica* (Venezuela amazon) lätt utvecklar stereotypier och i en studie med 48 veckor i oberikad bur hade 100 % av papegojorna utvecklat stereotypier där fördelningen var 67 % lokomotiva stereotypier och 33 % orala stereotypier (Meehan et al., 2004).

Fjäderplockning

Fjäderplockning är ett stort problem för papegojor i fångenskap, så många som 10 % av papegojor lider av självriktad fjäderplockning (Lumeji & Hommers, 2008). Fjäderplockning är ett flexibelt, varierat och målinriktat beteende där fjädrarna plockas bort från flera ställen på kroppen (Garner et al., 2006). Detta beteende liknar mer ett impulsivt-kompulsivt beteende, som är flexibla, varierade och målinriktade beteenden, än en stereotypi men verkar ändå vara beroende av miljön fågeln lever i (Garner et al., 2006). I studien av Garner et al. (2006) såg de att fåglar som hade sin bur i närheten av dörren och gången där personalen gick hade större risk att drabbas av fjäderplockning, vilket visar på att miljön påverkar. Andra faktorer som kan inverka på utvecklingen av fjäderplockning kan vara otillräcklig diet, social isolering och brist på stimulering ifrån omgivningen (Meehan & Mench, 2006). Det har också visats att fjäderplockning kan vara ett omvänt födosöksbeteende när maten serveras i en skål och papegojan inte kan utföra sitt naturliga sökande efter föda (Lumeij & Hommers, 2008). Enligt Meehan et al., (2003a) spelar burmiljön, speciellt olika objekt som gör att papegojan utnyttjar sitt födosöksbeteende, stor roll i utvecklingen av fjäderplockning. Detta födosöksbeteende skulle annars vänt sig mot fjädrarna (Meehan et al., 2003a).

Skrikande

Det näst vanligaste klagomålet som papegojägare har är att deras fåglar är högljudda (Kid & Kid, 1998). Den största delen av kommunikationen mellan papegojor är vokal och förlängda, repetitiva och extra högljudda skrik anses onormalt och kan vara ett tecken på uttråkning eller stress (Meehan & Mench, 2006). Det har visats att papegojor som hålls tillsammans, istället för ensamma, ägnar mindre tid åt att skrika och åt högljudda skrik (Meehan et al., 2003b).

Rädsla och aggression

Överdriven rädsla för nya saker och människor kan bero på dålig miljö och kan visa sig som skrikning, bitning, hopkurning, skakningar och att fågeln flyr för närkontakt (Meehan & Mench, 2006). Detta resulterar i att fågeln blir mer svårskött och inte blir lika attraktiv för sin ägare och lider större risk att skada sig själv eller bli missskött av ägaren (Meehan & Mench, 2006). Det har visat sig i studier att en omväxlande miljö med berikningar ger mindre rädsla hos papegojor för nya objekt (Fox & Millam, 2007). Man har även sett att papegojor som hålls tillsammans har lättare för att utforska nya objekt och är på så sätt mindre rädda och mer lätthanterliga (Meehan et al., 2003b).

Berikningar

Målet med att tillsätta olika sorters berikningar till sitt husdjur är att främja arttypiskt beteende och öka på djurets välfärd (Kim et al., 2009). Papegojägare börjar mer och mer få upp ögonen för berikningar då papegojor blir vanligare att ha som husdjur och eftersom beteendestörningar är vanliga (Kim et al., 2009). Det finns olika berikningar som riktar in sig på olika beteenden:

Födosöksberikningar

Genom att tillsätta födosöksberikningar kan man efterlikna ett mer naturligt förhållande för papegojorna där de behöver arbeta mer för födan (Coulton et al., 1997). I studien av Coulton et al. (1997) fick en grupp papegojor mat från en skål plus mat i födosöksberikningar. Resultatet av den studien visade att tiden för ätandet ur skålen minskade när berikningarna fanns till hand. Det sågs också att den totala tiden för ätande var konstant både innan och efter berikningarna tillsattes, vilket tyder på att papegojorna faktiskt åt ur födosöksberikningarna istället för ur skålarna. (Coulton et al., 1997). Detta är ett tecken på "contrafreeloading", dvs att papegojorna föredrog att arbeta för maten istället för att äta ur skålen med fri tillgång till föda (Coulton et al., 1997). I andra studier har det också visats att födosöksberikningar minskar benägenheten för papegojor att börja med fjäderplockning (Lumeji & Hommers, 2008). I studien av Lumeji och Hommers (2008) sågs det att användning av rörmatare ökade kvalitén på fjäderdräkten betydligt när 18 fjäderplockande *Psittacus erithacus* (Grå Jakos) fick födosöksberikningen i en månads tid. Detta tyder på att fjäderplockning kan vara ett omvänt födosöksbeteende och när papegojorna har tillgång till berikningarna använder de en mer naturlig tid av sitt dygn till att födosöka (Lumeji & Hommers, 2008). Liknande resultat har setts på arten *Amazona amazonica* (Venezuela amazon) där födosöksberikningar förebyggde att fjäderplockning uppstod och förbättrade fjäderdräktens kvalitet på de som redan utvecklat fjäderplockning (Meehan et al., 2003a). Meehan et al. (2003a) föreslår att när

papegojorna får utnyttja sitt födosöksbeteende uppfylls ett behov de har av att göra detta som annars skulle riktat sig mot fjädrarna. Exempel på födosöksberikningar kan vara olika sorters rörmatare (Lumeji & Hommers, 2008) eller andra saker som gör att fåglarna får jobba för maten, som till exempel olika boxar, påsar osv fyllda med mat (Meehan et al., 2003a). Det har uppmätts att födosöksberikningar ger en snabb och drastisk positiv förändring på fjäderdräktskvaliteten hos papegojor (Lumeji & Hommers, 2008). Meehan et al. (2003a) visar också att fjäderdräkten snabbt förbättras hos en fjäderplockande papegoja efter tillsättning av berikningar. Detta är ett tecken på att födosöksberikningar kan vara en bra behandling mot oönskade beteenden hos papegojor (Meehan et al., 2003a).

Miljöberikningar

Det har visat sig att olika slags berikningar för att öka antalet intryck i buren också har en positiv effekt på fjäderplockning (Meehan et al., 2003a). För att få en så varierad miljö som möjligt använde Meehan et al. (2003a) olika leksaker som byttes ut en gång i veckan enligt ett visst schema. Detta gjorde miljön mer komplex och resultatet var att papegojor med berikningar fick bättre kvalitet på fjädrarna och de utan berikningar fick sämre kvalitet (Meehan et al., 2003a). Man har också sett att papegojor föredrar vissa leksaker framför andra, där färg, storlek, material och mjukhet spelar in (Kim et al., 2009). Vad som föredras beror på arten och grundar sig antagligen på den biologiska bakgrunden (Kim et al., 2009). Till exempel så föredrar *Amazona amazonica* (Venezuela amazon) gula färger framför andra och detta kan bero på att gult är den vanligaste färgen på frukter i den papegojans hemmiljöer (Kim et al., 2009). Kim et al. (2009) såg också att desto mjukare och mer tuggbart material ju mer användes leksaken av papegojorna och tuggades sönder. Detta kan vara ett tecken på att leksaken användes som ett födosökssubstrat (Kim et al., 2009). Användning av berikningar kan också minska utförandet av stereotypier (Meehan et al., 2004). Meehan et al. (2004) kom fram till att miljöberikningar kan förebygga mycket av uppkomsten av stereotypier hos unga papegojor. Dessa miljöberikningar skall då både främja födosöksbeteenden och rörelser i buren (Meehan et al., 2004). Det som sågs var att efter 48 veckor var 100 % av de papegojor som levde i oberikade miljöer drabbade av stereotypier medan bara 50 % var drabbade av de i den berikade miljön (Meehan et al., 2004). Papegojorna som drabbades i den berikade miljön utförde också stereotypierna i mindre utsträckning och främst lokomotiva stereotypier. Detta förklarar Meehan et al. (2004) med att lokomotiva stereotypier beror på brist på utrymme, flygmöjligheter och social kontakt, vilket inte berikningar kan hjälpa mot. Däremot förhindrades nästan alla orala stereotypier vilket antagligen beror på födosöksberikningarna (Meehan et al., 2004). Man har också sett att rotation av olika berikningar kan vara effektivt för att få bort rädsla hos en papegoja vad gäller nya objekt (Fox & Millam, 2007). Men här skall också tas i beaktande att utförandet av berikningsrotationen skall utföras utefter individen för det har setts att riktigt rädda individer blir ännu mer rädda när de konstant utsätts för nya objekt (Fox & Millam, 2007).

Sociala berikningar

När papegojor hålls tillsammans, två av samma kön, lider de mindre risk att drabbas av stereotypier (Meehan et al., 2003b). Under en försöksperiod utvecklade 57 % av ensamhållna papegojor stereotypier medan 0 % gjorde det om papegojorna hölls två och två (Meehan et

al., 2003b). I detta försök hade alla tillgång till både födosöks- och varierande miljöberikningar. I samma studie av Meehan et al. (2003b) sågs även att rädslan för nya objekt blev signifikant mindre och även antal högljudda skrik minskade när papegojorna hölls tillsammans. Det man också såg var att ingen fjäderplockning utvecklades medan de papegojor som hölls själva putsade sig mycket mer än vad de parhållna gjorde, vilket kan vara en inkörspport till fjäderplockning (Meehan et al., 2003b). Flera andra resultat visade sig från studien, som att parhållna papegojor har ett mer varierat beteende där berikningarna används mer. Det sågs heller ingen risk för skador och aggressivitet när fåglarna hölls tillsammans och inga negativa effekter i förhållandet till människor (Meehan et al., 2003b). Tvärtom visade det sig att papegojor som hålls i par reagerar bättre på att möta främlingar då deras reaktioner på nya ting var bättre än ensamhållna papegojor (Meehan et al., 2003b).

DISKUSSION

Detta ämne om hur papegojor hålls som husdjur och deras problem är väldigt aktuellt då största delen inte lever under de mest optimala förhållanden. De flesta papegojor hålls ensamma i en bur med ett par leksaker hängandes som har funnits där längre än någon kan minnas. Det är inte många som har möjlighet att flyga och röra på sig ordentligt eller ha social kontakt med artfränder. Det är även många papegojor som är ensamma större delen av dagen när ägaren är på jobbet. En sådan livsstil är frustrerande för en papegoja och så långt ifrån naturligt som möjligt. Detta syns på hur många som utvecklar beteendestörningar och hur vanligt det är med omplaceringar av papegojor. Jag blir själv väldigt ledsen när man ser alla annonser om papegojor som omplaceras, de flesta gäller papegojor som bara är ett par år gamla.

Det gäller som djurägare att veta vad man ger sig in på när man skaffar ett husdjur, att man läser på om djuret och dess behov. Den informationen kan underlätta livet betydligt för både papegojan och djurägaren. För att ha en papegoja med problem kan vara väldigt svårt, de skräpar ner mycket, skriker, bits, kan ha destruktiva och självmutilerande beteenden som ger en "ful" papegoja och framför allt, de kan leva i upp till 90 år (de stora arorna). Så det gäller att veta vad man ger sig in på.

Vad jag har fått fram i den här litteraturstudien är att det är relativt lätt att förbättra en papegojas liv genom användandet av olika berikningar. Dessa berikningar har visat sig både kunna förebygga och bota vissa beteendestörningar. Om man vet vad man gör från början som papegojägare borde man kunna undvika många problem.

Olika sorters födosöksberikningar har visat sig vara väldigt effektiva vad det gäller att förebygga uppkomsten av orala stereotypier (Meehan et al., 2004) och fjäderplockning (Meehan et al., 2003a). Man har även sett att papegojor som redan utvecklat destruktiva beteenden, som fjäderplockning, blir mycket bättre om de får tillgång till födosöksberikningar (Lumeij & Hommers, 2008). Fodosöksberikningar gör så att papegojorna fördelar sin aktiva tid mer likt hur de skulle ha gjort ute i det vilda, dvs söka, manipulera och jobba för maten. Att tillsätta en sådan berikning till sin papegoja är inte svårt och är betydligt lättare än att ta hand om ett problembeteende. Exempel på berikningar man kan använda är en t-shirt eller en liten korg med födan i som papegojan måste ha sönder eller plocka ifrån för att få ut maten.

Det finns även produkter att köpa där maten måste plockas fram innan konsumtion. Detta skulle vara att rekommendera framför att använda en skål eller annan utrustning där födan är lättillgänglig.

Andra miljöberikningar har även de visat sig ha positiva effekter för att hålla papegojorna sysselsatta och förebygga uppkomsten av lokomotiva stereotypier (Meehan et al., 2004). Miljöberikningar är inte enda lösningen på alla problem men tillsammans med allt annat kan de vara en stor förgyllning i en papegojas liv. Det har visat sig att bäst effekt fås ut när berikningarna byts ut med jämna mellanrum så det blir variation och en mer komplex omgivning som ger möjlighet till utforskning (Meehan et al., 2003a). Dessa miljöberikningar hjälper inte bara till vid förebyggandet av lokomotiva stereotypier utan förebygger även rädsla för nya ting (Fox & Millam, 2007). När papegojorna inte är lika rädda blir de mer framåt och mindre aggressiva och upplevs som trevligare husdjur av sina ägare. Detta kan leda till att ägarna behandlar sina papegojor på ett bättre sätt och att de tillsammans kan få ett bra liv, utan omplaceringar.

Det som enligt mig verkar vara den bästa berikningen är att hålla papegojor tillsammans. När papegojorna hölls tillsammans blev de mindre skrikiga och eftersom detta är det näst största problemet som djurägare upplever, är detta ett väldigt positivt resultat (Meehan et al., 2003b). Papegojorna blev inte bara mindre skrikiga utan också mindre rädda, mer benägna att utnyttja sina berikningar och hade mer ett utforskande beteende och inga stereotypier utvecklades (Meehan et al., 2003b). Detta är bra både från djurets och djurägens synvinkel. Det som papegojägare brukar vara rädda för när parhållning tas upp är att papegojorna bara skall skapa band till varandra och inte bli lika tillgivna som husdjur som de kunde ha blivit. Men det har visat sig i studier (Meehan et al., 2003b) att så inte är fallet. Det som jag själv vill understryka från denna studie var att fåglarna hölls två och två av samma kön, vilket nog bör efterföljas om man inte vill att fåglarna skall knyta alltför stora band till varandra. En annan del som kan behöva mer forskning var att studien om parhållning gjordes innan könsmognad hos papegojorna. Här skulle ytterligare studier behöva göras för att se hur könsmogna papegojor reagerar på parhållning.

Enligt mig skulle det optimala för en papegoja vara att leva i naturen, men nu hålls papegojor i fångenskap både pga sällskap men även i bevarandesyfte då många av deras boområden försvinner i naturen. Då gäller det att göra miljön så bra som möjlig för dem, men att ha en hel inhägnad med flygmöjligheter, möjligheter till parbildning och flockbildning och mat att hämta från träden är heller inte realistiskt. Då är berikningar, både födosöks- och miljöberikningar, och parhållning den bästa kombinationen enligt mig.

Ofta kan det vara veterinären djurägaren kommer till om dess papegoja har olika problembeteenden. Många djurägare tror att papegojan blivit sjuk och att det är något fel på den och inte tänker på hållningssättet. Då har veterinären en viktig roll i att informera djurägaren om vad som kan vara fel och hur man enkelt kan förebygga och ta bort sådana problem. Mitt råd som veterinär till en papegojägare med en problempapegoja skulle vara att läsa på noga om arten man har och deras naturliga beteenden och behov. Sedan skulle jag rådgiva att försöka ha två stycken och att ha olika slags leksaker som man tog fram en av i

veckan och hade ett schema där de byttes ut veckovis. Utöver det skulle de matas en gång om dagen fast via någon slags berikning, eller att man gömmer maten och låter papegojan få söka upp födan. Att släppa ut sin papegoja från buren är också att rekommendera då de kan utforska miljön och hela omgivningen blir då till en stor berikning.

Mina slutgiltiga åsikter är att man som djurägare skall ha tid för sin papegoja, och veta vad man gett sig in på och ha den tid som behövs för sitt djur. Papegojor är trots allt väldigt sociala och intelligenta djur och en nöjd och glad papegoja kan bli ett fint sällskap och det betyder en nöjd och glad djurägare.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Bergman, L. & Reinisch, U.S. (2006). Comfort Behavior and Sleep. I: A.U. Luescher, ed. *Manual of Parrot Behavior*. Ames, Iowa. Blackwell Publishing. Kap. 7.
- Coulton, L.E., Waran, N.K. & Young, R.J. (1997). Effects of foraging enrichment on the behaviour of parrots. *Animal Welfare*, 6, 357-363.
- Engebretson, M. (2006). The welfare and suitability of parrots as companion animals: a review. *Animal welfare*, 15, 263-276.
- Fox, R.A. & Millam, J.R. (2007). Novelty and individual differences influence neophobia in orange-winged Amazon parrots (*Amazona amazonica*). *Applied Animal Behaviour Sciences*, 104, 107-115.
- Garner, J.P., Meehan, C.L., Famula, T.R. & Mench, J.A. (2006). Genetic, environmental, and neighbor effects on the severity of stereotypies and feather picking in Orange-winged Amazon parrots (*Amazona amazonica*): An epidemiological study. *Applied Animal Behaviour Science*, 96, 153-168.
- Homberger, D.G. (2006). Classification and Status of Wild Populations of Parrots. I: A.U. Luescher, ed. *Manual of Parrot Behavior*. Ames, Iowa. Blackwell Publishing. Kap. 1.
- Keiper, R.R. (1969). Causal factors of stereotypies in caged birds. *Animal Behavior*, 17, 114-119.
- Kid, A.H. & Kid, R.M. (1998). Problems and benefits of bird ownership. *Psychological Reports*, 83, 131-138.
- Kim, L.C., Garner, J.P. & Millam, J.R. (2009). Preferences of Orange-winged Amazon parrots (*Amazona amazonica*) for cage enrichment devices. *Applied Animal Behaviour Science*, 120, 216-223.
- Lightfoot, T. & Nacewicz, C.L. (2006). Psittacine behavior. I: T. Bradley Bays, T. Lightfoot, & J. Mayer, eds. *Exotic Pet Behavior: Birds, Reptiles and Small Mammals*. St. Louis, Missouri. Saunders Elsevier. Kap. 2.
- Lumeij, J.T. & Hommers, C.J. (2008). Foraging 'enrichment' as treatment for pterotillomania. *Applied Animal Behaviour Science*, 111, 85-94.
- Mason, G.J. (1991). Stereotypies: a critical review. *Animal Behavior*, 41, 1015-1037.
- Matson, K.D. & Koutsos, E.A. (2006). Captive Parrot Nutrition: Interactions with Anatomy, Physiology, and Behavior. I: A.U. Luescher, ed. *Manual of Parrot Behavior*. Ames, Iowa. Blackwell Publishing. Kap. 6.
- Meehan, C.L., Garner, J.P. & Mench, J.A. (2003b). Isosexual pair housing improves the welfare of young Amazon parrots. *Applied Animal Behaviour Science*, 81, 73-88.
- Meehan, C.L., Garner, J.P. & Mench, J.A. (2004). Environmental Enrichment and Development of Cage Stereotypy in Orange-winged Amazon Parrots (*Amazona amazonica*). *Developmental Psychobiology*, 44, 209-218.

- Meehan, C.L. & Mench, J.A. (2006). Captive Parrot Welfare. I: A.U. Luescher, ed. *Manual of Parrot Behavior*. Ames, Iowa. Blackwell Publishing. Kap. 27.
- Meehan, C.L., Millam, J.R. & Mench, J.A. (2003a). Foraging opportunity and increased physical complexity both prevent and reduce psychogenic feather picking by young Amazon parrots. *Applied Animal Behaviour Science*, 80, 71-85.
- Pepperberg, I.M. (2006). Cognitive and communicative capacities of Grey parrots. *Applied Animal Behaviour Science*, 100, 77-86.
- Seibert, L.M. (2006). Social Behavior of Psittacine Birds. I: A.U. Luescher, ed. *Manual of Parrot Behavior*. Ames, Iowa. Blackwell Publishing. Kap. 5.